

EL MINISTERI ESPIRITUAL DEL CONSILIARI AL SI DE L'ESGLÉSIA

Jaume Fontbona

1. INTRODUCCIÓ

Si es diu *ministeri* és perquè és un servei. I és *espiritual* perquè és un do rebut de l'Esperit (vocació) al servei de l'evangelització i de l'edificació de l'Església.

En un espai-temps concret, l'Església fa el *camí de Jesús* cap al Regne del Pare amb tres peus: (1) el de l'acció educativa i evangelitzadora, l'Evangelí n'és l'arrel; (2) el de la celebració de la fe viscuda i testimoniada, l'Eucaristia n'és la saba; i (3) el de l'acció transformadora, tot construint justícia i solidaritat enmig dels pobres, el Regne n'és la meta. Aquests tres peus defineixen els tres serveis que se'n deriven: els serveis de la Paraula (anunci de la fe), de la Litúrgia (celebració de la fe), de la Caritat (testimoni de la fe).

Ara i ací la missió de l'Església s'actualitza en la vida i acció de cada persona batejada. Tota persona batejada, al si d'una Església diocesana i amb tota la diòcesi:

(1) participa de *l'edificació de l'Església* i de *la construcció del Regne*, en el seu entorn humà i natural (tret *reial* del sacerdoti comú);

(2) participa de *l'entrega de Crist*, de l'adhesió absoluta al Pare, perquè en el seu entorn hi brilli la justícia de Déu; és a dir, porta a l'Eucaristia dominical la seva vida i acció i la del seu entorn, perquè hi siguin transformades i esdevinguin *llum i sal* per als companys i companyes i alhora *llevat* enmig del seu entorn (tret *sacerdotal* del sacerdoti comú);

(3) i participa de *la missió apostòlica* de l'Església, perquè l'Evangelí i el Regne (l'Evangelí en acció) arrelin, amb el testimoniatge i l'acció militant, entre els qui no tenen veu ni vot en el nostre entorn neoliberal i els sigui missatge de salvació (tret *profètic* del sacerdoti comú).

Tota l'Església diocesana existeix al servei de l'Evangelí. Tots els cristians i les cristianes d'una Església local *caminem junts* perquè l'Evangelí arribi a tots els racons i a tots i a totes els que hi són presents. I l'Esperit Sant guia el nostre bisbe en la seva missió de vetllar i discernir que tots i totes *fem el mateix camí junts* i en la *comunió catòlica i apostòlica*, perquè l'Evangelí sigui viscut i actualitzat, és a dir, perquè *l'avui* de la salvació irrompi en un segment d'humanitat concret (cf. Lc 4,21).

El Concili Vaticà II afirma que tota persona batejada està capacitada per tal d'exercir les tres funcions del Crist, la *sacerdotal* (*Lumen gentium* 34), la *profètica* (*Lumen gentium* 35) i la *reial* (*Lumen gentium* 36).

Tanmateix existeix encara una forta *mentalitat clerical*, denunciada pel bisbe de Roma Francesc en la seva primera *Exhortació apostòlica sobre l'anunci de l'Evangelí en el món actual* (*Evangelii gaudium* 102), una mentalitat que es resisteix a morir. On deixa ben clar la importància la responsabilitat de tota persona batejada en la

missió de l'Església. A més, reconeix que, al si del laïcat catòlic, hi ha una maduresa en la fe i en el seguiment de Jesucrist. Tanmateix cal la voluntat de servir Déu en l'Església, certament amb els propis límits i amb les pròpies idees.

D'altra banda, *Decret sobre l'apostolat dels laics* del Concili Vaticà II (AA) recorda que l'exercici de la vocació cristiana s'ha de fer en sintonia amb els propis bisbes diocesans, que no han d'extingir la força de l'Esperit (cf. 1Te 5,12-19), sinó discernir els carismes i potenciar els que serveixen a l'edificació de l'Església i a la construcció del Regne de Déu en el món.

2. EL MINISTERI APOSTÒLIC COM A DO DE DÉU A L'ESGLÉSIA

Si una cosa apareix clara de l'estudi dels diferents textos del Nou Testament és que el ministeri apostòlic és do de Déu (1Tm 4,14; 2Tm 1,6), a fi que tothom (tots els pobles) aculli la seva salvació. I és un do de Déu per tal de testimoniar l'Evangeli (cf. Ac 20,24), perquè la Paraula feta carn sigui menjar i beguda veritables (Jn 6,55), i perquè aquesta Paraula de Vida animi la vida de tota l'Església local i sigui llevat per a la transformació de la vida de tota la creació.

L'apòstol Pau recorda als cristians de l'Església de Roma (cf. Rm 15,16), que el do rebut l'ha constituït en servidor públic o en servent del culte de Jesucrist i en santificador o en agent sacerdotal per mitjà de l'Evangeli ofert. En altres paraules, l'ha convertit en l'ofrena santificada per l'Esperit Sant per a tots els pobles, duent a terme plenament el que antigament el culte prefigurava per a la fi dels temps, l'aplec de tots els pobles davant el Senyor d'Israel.

L'autor de l'escrit als d'Efes recorda que Moisès va donar la *Llei* com a do per excel·lència quan va baixar de les altures (Ef 4,7-8), ara Crist dona *homes* (subratllant el caràcter personal del ministeri) per a l'edificació del seu Cos. A més, és un do instituit, i això queda exposat en el text d'Ef 4,11-12, del qual en tenim dues versions del text grec, que depenen de la interpretació de les preposicions gregues. Heu-les a continuació:

- 1) Insistència en què és la mateixa comunitat eclesial la qui rep el do de Crist:
 - Crist ha constituït uns com a apòstols, d'altres com a profetes, d'altres com a evangelistes, d'altres com a pastors i mestres, d'acord amb la capacitat dels sants per a l'obra del ministeri, en ordre a l'edificació del cos de Crist.
- 2) Insistència en què són els dirigents de la comunitat els receptors del do rebut de Crist i no pas tota la comunitat eclesial:
 - Crist ha donat a uns de ser apòstols, a d'altres el de ser profetes, a d'altres el de ser evangelitzadors, a d'altres el de ser pastors i mestres; a fi de preparar els sants en ordre a l'obra del ministeri, per a l'edificació del Cos de Crist.

El verset 11 enumera cinc serveis com a do rebut del Crist per a l'edificació de la comunitat com a Cos de Crist: *apòstols, profetes i evangelistes* (seria primera generació), *pastors i mestres* (seria segona generació). Al verset 7 se'ns ha dit:

«Cada un de nosaltres ha rebut la gràcia segons la mesura del do de Crist». El passiu teològic reforça la gratuïtat del Pare, tot relacionant-la amb el do radical del Crist que distribueix els seus dons formalment, com si es tractés d'un acte institucional. Aleshores apareix aquest esquema:

- Déu Pare ha donat Crist a l'Església com a Cap (Ef 1,22-23);
- Crist Cap ha donat a l'Església el ministeri d'edificar el seu Cos (Ef 4,11-12), perquè tots els sants [el Poble sant de Déu] formin part del Crist total (Ef 4,13).

El regal de Crist és el ministeri d'edificar la seva Església. Per això la gràcia rebuda és el do que Crist dona en i per al corresponent servei (ministeri), i aquest do fa que el receptor, que no pot disposar-ne, es converteixi també en do.

3. EL MINISTERI ESPIRITUAL DEL CONSILIARI

La realitat actual mostra que hi ha cada cop més consiliaris que no han rebut el sagrament de l'orde, tot i que l'especificitat del ministeri sacerdotal és fonamental per tal de garantir l'apostolicitat. Cal tenir present, però el que diu la Constitució dogmàtica sobre l'Església del Vaticà II (*Lumen gentium*):

- Ultra aquest apostolat que afecta tots els fidels absolutament, els laics, a més, poden ser cridats de distintes maneres a una col·laboració més directa amb l'apostolat de la jerarquia, per l'estil d'aquells homes i dones que ajudaven l'apòstol Pau en l'Evangelí, treballant molt en el Senyor (cf. Fl 4,3; Rm 16,3-23). A més, són aptes perquè la jerarquia els confii l'exercici de certs càrrecs eclesiàstics ordenats a un bé espiritual (*Lumen gentium* 33).

Això significa que els acompanyants adults poden ser consiliaris encara que no hagin rebut el sagrament de l'orde, perquè se'ls confia l'exercici d'un bé espiritual. Aleshores es podria instituir aquest ministeri de consiliari per a les persones adultes que exerceixen, de fet, el servei eclesial de consiliari.

La mateixa *Lumen gentium* diu:

- Que els sagrats pastors, recíprocament, reconeixin i promoguin la dignitat i la responsabilitat dels laics dins l'Església; que es valguin de bon grat de llur prudent consell; que els encomanin confiadament tasques al servei de l'Església i que els deixin llibertat d'acció i de moviments; més encara, que els encoratgin perquè emprenguin d'altres tasques per pròpia iniciativa. Que amb amor de pares considerin atentament a la llum de Crist les iniciatives, les peticions i els desigs presentats pels laics (cf. 1Te 5,19; 1Jn 4,1). En fi, que els pastors reconeixin i respectin la justa llibertat a què tothom té dret dins la ciutat terrenal. D'aquest tracte familiar entre laics i pastors són d'esperar molts avantatges per a l'Església, ja que així s'enrobusteix en els laics el sentit de la pròpia responsabilitat, s'encomana l'entusiasme, i les energies dels laics s'ajunten més fàcilment a l'obra dels pastors. Aquests, al seu torn, ajudats per l'experiència dels laics, poden jutjar amb més claredat i precisió tant en el camp espiritual com en el temporal, talment

que tota l'Església, veient-se enfortida per tots els seus membres, pugui complir amb més eficàcia la seva missió a favor de la vida del món (*Lumen gentium* 37).

Des del gener del 2021, el bisbe de Roma Francesc ha fet possible que les dones puguin accedir als ministeris instituïts del lectorat i de l'acolitat,¹ i uns mesos després, i en la línia apuntada en el núm.15 del *Decret sobre l'activitat missionera de l'Església (Ad gentes)*, ha instituït un nou ministeri, el del catequista,² que és el que s'assembla més al del consiliari no ordenat.

Habitualment es distingeix entre els ministeris laicals, radicats en el baptisme i els ministeris ordenats (bisbe, preveres i diaques), radicats en el sagrament de l'orde. Tots participen de l'únic sacerdoci de Crist (cf. *Lumen gentium* 10) i s'arrelen en el baptisme, ja que els ordenats també són batejats. Els ministeris laicals poden ser instituïts o no. Existeixen tres instituïts, un al servei de la Paraula (el de *catequista*) i dos al servei de la Litúrgia (*l'acolitat* i el *lectorat*), faltaria algun altre més per al servei de la Caritat, els tres peus amb què camina tota l'Església i també el ministeri ordenat (cf. *Lumen gentium* 29). El ministeri arrelat en el tret reial del sacerdoci baptismal o que camina amb el peu de la Caritat, seria l'exercit pels responsables diocesans dels moviments d'Acció Catòlica (cf. *Apostolica actuositatem* 20), que col·laboren d'una manera peculiar i característica amb el ministeri apostòlic (*Christifideles laici* 31).³ A més, l'experiència indica que força militants de l'Acció Catòlica han assumit serveis i ministeris laicals al si de les Esglésies locals i de les seves agrupacions (àmbit regional, nacional o continental), però també responsabilitats en els diversos àmbits del món obrer, sindical i veïnal, del món educatiu i del temps lliure, de la cultura i de la política.

Amb la *Carta apostòlica en forma motu proprio «Ministeria quaedam»* (15/8/1972) el bisbe de Roma sant Pau VI precisa que la col·lació dels ministeris de l'acolitat i del lectorat no s'ha d'anomenar *ordenació* sinó *institució*, perquè són laicals i no ordenats al servei del sacerdoci comú (cf. *Lumen gentium* 10), com ho són el ministeri del bisbe, dels preveres i dels diaques. A més, aquesta carta deixa la possibilitat d'instituir nous ministeris a les Conferències episcopals d'arreu. Ministeris que han d'estar en funció de l'acció evangelitzadora de l'Església i de la seva edificació com

¹ FRANCESC, *Carta apostòlica en forma motu proprio sobre la modificació del càn.230&1 del Codi de Dret Canònic sobre l'accés de les dones al ministeri instituït del lectorat i acolitat «Spiritus Domini»* (11/1/2021).

² FRANCESC, *Carta apostòlica en forma de motu proprio amb la qual s'institueix el ministeri del catequista Antiquum ministerium* (10 maig 2021).

³ JUAN PABLO II, *Christifideles laici* 31(1988): «Entre las diversas formas apostólicas de los laicos que tienen una particular relación con la Jerarquía, los Padres sinodales han recordado explícitamente diversos movimientos y asociaciones de Acción Católica, en los cuales "los laicos se asocian libremente de modo orgánico y estable, bajo el impulso del Espíritu Santo, en comunión con el Obispo y con los sacerdotes, para poder servir, con fidelidad y laboriosidad, según el modo que es propio a su vocación y con un método particular, al incremento de toda la comunidad cristiana, a los proyectos pastorales y a la animación evangélica de todos los ámbitos de la vida" (*Propositio* 13)».

a Cos de Crist, ja que pel sagrament del baptisme, totes i tots som membres del Cos del Senyor ressuscitat en virtut d'un mateix do i autènticament responsables de la vida de l'Església. Sabem, però, que l'Església *rep* del seu origen apostòlic un ministeri que implica una responsabilitat *particular* perquè sigui exercida al si d'aquesta responsabilitat *comuna*. L'Església no pot dispensar de cap d'aquests dons, ja que el primer s'ordena al segon (cf. *Lumen gentium* 10).

Totes les persones batejades som radicalment iguals; però, en aquesta igualtat radical (*de rel*), s'insereix l'autoritat específica que alguns posseeixen en virtut del que l'Esperit Sant ha suscitat a l'inici de la predicació apostòlica, estructurant l'Església com una *comunió*, un teixit que té com a ordit la igualtat radical de *tothom*, i com a trama, la diversitat. Igualtat i diversitat donades a la vida de l'Església *sacramentalment*. Així els ministeris laicals es fonamenten en els sagraments de la iniciació cristiana i el ministeri ordenat del bisbe, dels preveres i diaques en el sagrament de l'orde. El Vaticà II defineix i estructura el sacerdoci dels fidels pels tres sagraments de la iniciació cristiana (cf. *Lumen gentium* 11).

El *sacerdoci reial* del laïcat pot rebre del propi bisbe local un *poder vicari*,⁴ per tal d'auxiliar-lo en el seu exercici de la *potestas* (autoritat) rebuda a l'ordenació episcopal. Aquesta *autoritat* (o potestat) rebuda, certament com a do en l'ordenació episcopal, s'ha d'entendre tal com l'explicita la Comissió Mixta Internacional per al diàleg teològic entre l'Església catòlica romana i l'Església ortodoxa en el Document titulat *Les conseqüències eclesiològiques i canòniques de la natura sacramental de l'Església. Comunió eclesial, conciliaritat i autoritat*, i fet públic a la ciutat italiana de Ravenna el 13 d'octubre de 2007, i per tant, conegut i citat com a *Document de Ravenna*.

L'autoritat de l'Església pertany a Jesucrist mateix, l'únic cap de l'Església (cf. Ef 1,22; 5,23). Per mitjà del seu Esperit sant, l'Església, en tant que Cos seu, participa en la seva autoritat (cf. Jn 20,22-23). L'objectiu de l'autoritat en l'Església és aplegar tota la humanitat en Jesucrist (cf. Ef 1,10; Jn 11,52). L'autoritat, connexa a la gràcia rebuda en l'ordenació, no és possessió privada dels qui la reben ni és quelcom que la comunitat dona en delegació; al contrari, és un do de l'Esperit sant destinat al servei (*διακονία*) de la comunitat i mai no exercit fora d'aquesta. El seu exercici comporta la participació de tota la comunitat, essent el bisbe en l'Església i l'Església en el bisbe (cf. Cebrià de Cartago, *Ep.* 66,8).⁵

La poca sinodalitat en tots els àmbits de la vida i la missió de l'Església ha provocat que les comunitats no es responsabilitzessin de les exigències i necessitats de la inculturació de l'Evangeli i de l'edificació de la mateixa Església.

⁴ FRANCESC, *Praedicate evangelium* II,5.

⁵ COMISSIÓ MIXTA INTERNACIONAL PER AL DIÀLEG TEOLÒGIC ENTRE L'ESGLÉSIA CATÒLICA ROMANA I L'ESGLÉSIA ORTODOXA, *Les conseqüències eclesiològiques i canòniques de la natura sacramental de l'Església. Comunió eclesial, conciliaritat i autoritat* (Document de Ravenna 2007), I,13; versió catalana: *DdE* 43 (2008) núm.922, 435.

El papa Francesc, amb la *Constitució apostòlica sobre la Cúria romana i el seu servei a l'Església i al món «Praedicate Evangelium»* (19 març 2022), en el núm. 10 del preàmbul afirma:

El Papa, els bisbes i altres ministres ordenats no són els únics evangelitzadors de l'Església. [...] Tot cristià, en virtut del Baptisme, és deixeble-missioner «en la mesura que s'ha trobat amb l'amor de Déu en Crist Jesús» (*Evangelii gaudium* 120). Això no pot ignorar-se en l'actualització de la Cúria, la reforma de la qual, per tant, ha de preveure la participació dels laics, inclús en funcions de govern i responsabilitat. La seva presència i participació és també essencial, perquè cooperen pel bé de tota l'Església (cf. *Lumen gentium* 30) i, per la seva vida familiar, pel seu coneixement de les realitats socials i per la seva fe, que els porta a descobrir els camins de Déu en el món, poden fer contribucions vàlides, especialment quan es tracta de promoure la família i el respecte dels valors de la vida i de la creació, de l'Evangelí com a ferment de les realitats temporals i del discerniment dels signes dels temps.

I més endavant, en el núm. 5 de l'apartat dedicat als *Principis i criteris per al servei de la cúria romana* precisa: «qualsevol fidel pot presidir un dicasteri o un organisme», ja que «cada institució curial realitza la seva missió en virtut de la potestat rebuda del Pontífex romà, en el nom del qual opera amb potestat vicària en l'exercici del seu *servei primacial*».

Si la Cúria romana assisteix el bisbe de Roma, en el seu *servei primacial*, en cada diòcesi, la Cúria diocesana assisteix el seu bisbe local en el seu servei de cap d'aquella Església local. Aleshores els bisbes diocesans podrien nomenar persones batejades per acompanyar espiritualment com a consiliaris. Això suposaria el naixement d'un nou ministeri laical basat en el sacerdoci baptismal, i que podria convertir-se en un altre ministeri instituït. I aquest ministeri laical instituït podria ser el de consiliari diocesà sense la necessitat de rebre l'ordenació sacramental, només caldria que el bisbe diocesà nomenés una persona batejada proposada pel Moviment com a *consiliari diocesà*, que hauria d'estar acompanyada per un consiliari ordenat o per un equip de preveres per tal de garantir l'apostolicitat i la comunió eclesial en la celebració eucarística i en la solidaritat amb els pobres. I també s'obre la possibilitat d'un consiliari general no ordenat, si els bisbes d'una Conferència episcopal institueixen aquest ministeri laical.

Si el ministeri ordenat o de comunió es fonamenta en l'elecció dels *Dotze* per Jesús (Mc 3,14-19), en el cas dels preveres i el bisbe; i en l'elecció dels *Set* per l'assemblea sinodal convocada pels Dotze (Ac 6,1-7), en el cas dels diaques. Els ministeris es fonamenten en el model deixat pel baptisme de Jesús (Lc 3,21-22), és a dir, la persona batejada es constituïda en rei, profeta i sacerdot com Crist.

Els ministeris laicals poden ser temporals, en canvi el ministeri ordenat és definitiu. Ja el bisbe de Roma sant Pau VI deixava total llibertat –en *Ministeria*

quaedam (1972)– a les Conferències episcopals perquè instituïssin o creessin nous ministeris per a la missió evangelitzadora de l'Església i per a la seva edificació.